

ČÁST PRVNÍ

PŘÍKAZ OBECNĚ

Anotace

Kapitola shrnuje základní a obecné poznatky o soukromoprávním institutu příkazu, včetně jeho zasazení do kontextu zahraničních právních úprav a také projektů tzv. europeizace soukromého práva. Zprostředkovaná základní znalost evropských přístupů k příkazu má význam také při výkladu i použití tuzemské právní úpravy.

Struktura

- I. Pojem příkazu (mandátu)
- II. Funkce mandátu
- III. Odlišení mandátu od jiných institutů a situací
- IV. Historická východiska mandátu
- V. Komparativní pohled na mandát
- VI. Mandát v kontextu europeizace soukromého práva

Klíčová slova

obstarání cizí záležitosti; příkaz (mandát); zastoupení

Pojmosloví

Pojmosloví pokud možno využívá obecnější, s terminologií současné české úpravy bezprostředně nesvázaný termín „mandát“ a jeho odvozeniny (např. mandátní vztah, mandátní smlouva, mandant, mandatář).

I. POJEM PŘÍKAZU (MANDÁTU)

Obecné vymezení? V soukromoprávním styku příkaz neboli mandát reprezentuje vysoce funkční i dosti frekventovanou právní konstrukci. Přesto – anebo právě proto je možnost jeho obecnějšího vymezení, které by si mohlo nárokovat širší platnost ve vývojovém, ale také srovnávacím kontextu, sporná.

Obtížné je hledat přesnou definici. Hovoříme sice o konstrukci s hlubokou tradicí; právě tradice však poznamenává obecnou konstrukci řadou znaků specifických pro určité vývojové etapy nebo právní řády.²

Lze se však pokusit nalézt vhodné obecné východisko pro další výklad, zejména určením klíčových znaků mandátu, popř. odpovídajících soukromoprávních institutů.

Klíčové znaky. Za takové znaky mandátu lze považovat zejména následující (z jejich formulace je zároveň patrné, že jejich konkrétní obsah se napříč právními řády může různit, často tedy nejde o znaky přesné, resp. jejich přesný obsah je otázkou konkrétní koncepce):

- Jde o právní vztah: o soubor práv a povinností mezi stranami. (Jiné významy příkazu jsou známy u nás i v zahraničí, pro výčet klíčových znaků nejsou však tolik podstatné jako význam právního vztahu.)
- Právní vztah má dobrovolný, smluvní základ: obstarání mandantovy záležitosti odpovídá jeho vůli.
- Podstatou je obstarání cizí záležitosti: obstarání záležitosti jedné strany (mandanta) stranou druhou (mandatáře). (Postavení mandatáře a povaha obstarávané záležitosti jsou otázkou koncepce právní úpravy.)
- Obstarání sleduje zájem mandanta nebo (místo toho nebo současně s tím) třetí osoby, případně i mandatáře (jeho zájmu však nesmí sloužit výlučně), přičemž určující zůstává vůle mandanta.

Vztah k římskoprávní tradici. V právních řádech kontinentálního typu právní kultury, jejichž soukromoprávní úprava se odvíjí od římských základů, náleží ke znakům mandátu i jeho postavení coby prototypu širší skupiny smluv zakládajících obstaratelský závazek. Uvedené je výstižně vyjádřeno i ve spojení „smlouvy příkazního typu“.

II. FUNKCE MANDÁTU

Základní funkce. Obecně vyjádřeno, základní funkcí mandátu je vyvinout (vyvíjet) úsilí v záležitosti jiného a v jeho zájmu, tedy obstarat cizí záležitost. Mandát je pak primárně orientován na činnost samotnou, nikoli na její výsledek.

Využití příkazu může být motivováno jak prostým nedostatkem časových dispozic obstarávaného, tak i speciální povahou záležitosti, vyžadující zvláštní odborné znalosti, které obstarávaný nemá.

² Srov. např. LANDO, O., BEALE, H., (eds.). *Principles of European Contract Law, Parts I and II (Combined and Revised)*. Prepared by The Commission of European Contract Law. The Hague: Kluwer Law International, 2000, s. 197–199.

Způsoby naplnění. Způsob (způsoby) konkrétního naplnění obecně vymezené funkce mandátu závisí na koncepci tohoto institutu v tom kterém právním řádu, včetně vztahů k závazkům z jiných smluv příkazního typu.

III. ODLIŠENÍ MANDÁTU OD JINÝCH INSTITUTŮ A SITUACÍ

Odlišné instituty a situace. V kapitole I se příkaz vymezuje pozitivně; v další kapitole se připojuje vymezení negativní, které je již ze své podstaty pouze výběrové. Z institutů a situací, které nejsou mandátem, avšak navenek se mu mohou podobat, se patří upozornit na následující:

- závazky z jiných smluv,
- závazky mimosmluvní,
- instituty, na které se použije (také) úprava mandátu,
- širší instituty,
- společenské služby (liberality).

Odlíšení od závazků z jiných smluv. Mandát je třeba odlišovat zejména od závazků z těchto smluv:

- z jiných smluv příkazního typu,
- ze smlouvy o dílo,
- ze smlouvy o službách,
- ze smlouvy či dohody o závislé práci.

Odlíšení příkazu od závazků z jiných smluv příkazního typu je dáno jeho (již uvedeným, viz kapitolu I) postavením prototypu vůči nim. Jiné závazky příkazního typu se od mandátu obecně liší různou modifikací či specifikací mandátní konstrukce.

Odlíšení mandátu od díla spočívá v orientaci prvého na samotnou činnost, resp. druhého na výsledek činnosti.

Odlíšení mandátu od služeb je obtížné zejména v právních řádech vycházejících ze široké koncepce příkazu;³ tím obtížnější je tehdy, když takový právní řád neupravuje smlouvu o službách jako smluvní typ. V těchto právních řádech, k nimž se řadí i české právo, potom zřejmě nezbyvá než odlišovat služby od příkazu natolik specifickým a komplexním pojetím, kterému úprava mandátu zřejmě nevyhovuje.

Odlíšení mandátu od smluv či dohod zakládajících závazek závislé práce (v českém právním řádu pracovní smlouva a dohody o pracích konaných mimo

³ SLAKOPER, Z. *The mandate contract in selected civil law statutes and DCFR* [online]. SSRN. March 13, 2013 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2232711.

pracovní poměr) tkví v rozdílném postavení stran; v případě mandátu nejde o asymetrický vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.

Vztah ke smíšeným smlouvám. K vymezení mandátu oproti závazům z jiných smluv je třeba dodat, že prvky příkazu a jiných smluvních závazků se mohou „sestkat“ v závazku ze smíšené smlouvy.

Judikatura

Z judikatury lze uvést posouzení smlouvy o *property managementu* jako smlouvy smíšené, odpovídající svým charakterem smlouvě nepojmenované, která však vykazuje prvky smlouvy mandátní podle ustanovení § 566 obch. zák. (**VS Praha 3 Cmo 330/2014-318, cit. dle NS 32 Cdo 3703/2015**)

Závěr je použitelný i po rekodifikaci českého soukromého práva s tím, že smlouva by byla posouzena jako smíšená z nepojmenovaných prvků a prvků příkazní smlouvy.

Odlišení od mimosmluvních závazků. Z mimosmluvních závazků je třeba mandát odlišit zejména od jednatelství bez příkazu. Základní rozlišovací znak tkví zřejmě v přítomnosti smluvního základu; další rozlišovací znaky, které se od něho odvíjejí, pak v konkrétním uspořádání práv a povinností stran.

Odlišení od širších institutů. Konečně je třeba mandát odlišit od institutů, které s ním mohou mít společné rysy, avšak jejich koncepce je širší (nejsou s mandátem identické ani nejsou jeho prostými deriváty). Z českého právního řádu lze pro příklad uvést institut správy cizího majetku (obecně upravený v části třetí hlavě II dílu 6 oddílích 1 až 3 občanského zákoníku, § 1400 až 1447).

Odlišení od společenských úsluh. Mandátnímu závazku se navenek mohou podobat některé společenské úsluh. Při takových úsluhách však strany nemají vůli právně se vázat (zřídít mezi sebou závazek v právním smyslu); to zajisté nevylučuje existenci jiného než právního závazku (např. morálního či vyplývajícího z pravidel slušnosti).

V praxi může být odlišení složitější. Je třeba ujasnit si obecné hledisko, jakož i znát konkrétnější pomocná hlediska. Obecné hledisko posouzení, zda se v daném případě jedná o mandátní závazek, nebo takovému závazku pouze podobný vztah společenské úsluh, nelze omezovat na ryze subjektivní kritérium vůle stran; v úvahu je třeba vzít i objektivní okolnosti.⁴ Pomocná hlediska představují například únosnost rizika či povaha a hodnota protiplnění.⁵

⁴ MELZER, F. in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář*. 2. sv., § 488–880. Praha: Linde, 2008, s. 2143–2144.

⁵ Tamtéž, s. 2144.

Poznámka

Praktická složitost odlišení mandátního závazku od společenské úsluhy bývá často zdůrazňována u obstarání cizí záležitosti bez protiplnění. Nicméně ani poskytnutí protiplnění společenskou úsluhu nevyklučuje (srov. např. případy poskytnutí něčeho na oplátku toliko jako výraz vděku).

IV. HISTORICKÁ VÝCHODISKA A TENDENCE MANDÁTU

Kontinentální právo. V právních řádech kontinentálně evropského typu právní kultury se úprava příkazu odvíjí od římskoprávního mandátu (*mandatum*).

Pojem mandátu. Ve známé Gaiově učebnici práva je *mandatum* vymezeno tak, že „vzniká (tehdy), dáváme-li příkaz ať již v zájmu našem, nebo cizím. Proto přikáží-li, abys obstaral záležitosti moje nebo (někoho) druhého, kontrahuje se obligace z příkazu a jeden druhému budeme zavázáni k tomu, co v dobré víře mám povinnost plnit já tobě, anebo ty mně.“⁶ V třídění smluv na konsenzuální a reálné patřilo *mandatum* k prve uvedeným; mezi nimi se odlišovalo nerovností závazku a jako takové představovalo protějšek původně široce koncipovaného nájmu (*locatio-conductio*).⁷

Rozsah využití mandátu. Co do rozsahu obstarání cizí záležitosti mohlo *mandatum* směřovat k právnímu jednání, ale i faktické činnosti. V prvním případě se – z dnešního pohledu – jednalo o nepřímé zastoupení (práva a povinnosti z jednání se třetí osobou nevznikala přímo mandantovi, nýbrž mandatáři); přímé zastoupení římské právo odmítalo.

Bezúplatnost mandátu. *Mandatum* bylo zásadně bezúplatné. Bezúplatnost se pak vysvětlovala základy mandátu v hodnotovém systému římské občanské společnosti, kde se obstarání cizí záležitosti na požádání pokládalo za věc cti. Bezúplatnosti mandátu se však nepřičilo, pokud mandant – také jako věc cti, jako výraz vděku apod. – poskytl mandatáři *honorarium*.

Odpovědnost stran mandátu. Mandatář byl povinován řádným provedením mandátu, včetně respektování vůle mandanta, která byla obsažena v jeho pokynech nebo kterou měl mandatář poznat i jinak, a poté převedením účinků provedení

⁶ „*Mandatum consistit, sive nostra gratia mandemus sive aliena. Itaque sive ut mea negotia geras, sive ut alterius mandaverim, contrahitur mandati obligatio, et invicem alter alteri tenebimur in id, quod vel me tibi vel te mihi bona fide praestare oportet.*“ KINCL, J. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Brno: Doplněk, 1999, s. 180.

⁷ ZIMMERMANN, R. *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Cape Town: Juta & Co, 1990, s. 420–421.

mandátu na mandanta. Proti tomu měl mandant za povinnosti nahradit mandatáři náklady a případnou škodu a převzít od něho účinky provedení mandátu.⁸

Trvání mandátu. Z konsenzuální podstaty příkazu k jeho vzniku postačoval shodný projev vůle stran čili konsenzus.

Zánik mandátu pak nastával z důvodu jeho provedení, odvolání mandantem, výpovědi danou mandatářem; v důsledku principu „*mandatum morte solvitur*“ i smrtí (kterékoli) strany.⁹

Vývoj. Římské právo vývoji mandátu na jednu stranu poskytlo soustavný základ; na druhou stranu však i připravilo zásadní zadání, zejména

- připuštění úplatného mandátu,
- řešení vztahu mandátu k zastoupení a
- vymezení rozsahu použití mandátu.

Teprve odpovědi na tato zadání dotvářejí mandát do podoby hospodářsky, ale také obecně společensky nepostradatelného právního institutu.

Připuštění úplatného mandátu vyžadovalo překonat jeho ideové základy. Vývoj právního myšlení v tomto směru ukazuje dlouhou řadu pokusů o komplikovanou argumentaci; v 19. století se od nich obrátil k jasnému připuštění úplatného mandátu.¹⁰

Řešení vztahu mandátu a zastoupení jako pojmově odlišných (třebaže ve skutečnosti často spojených) institutů bylo podmíněno uznáním institutu přímého zastoupení (římské právo se k němu stavělo negativně). Dokud mandát sloužil k obstarání faktické činnosti nebo činnosti, kterou dnes kvalifikujeme jako nepřímé zastoupení, rozdíl mezi mandátem a zastoupením nebyl zřetelný. Teprve uznání přímého zastoupení umožnilo jasně odlišit mandátní závazek jako interní poměr mezi mandatářem a mandantem a zastoupení, kdy mandatář vystupuje vůči třetí osobě, tj. „externě“. Mandátní závazek představuje základ zastoupení; k tomuto základu však musí přistoupit udělení oprávnění zastupovat.¹¹

Poznámky

1. Pojmové osamostatnění mandátu a zastoupení bývá připisováno německému právníkovi Paulu Labandovi (1838–1918); již dříve k němu položil základy jiný německý

⁸ HEYROVSKÝ, L. *Instituce římského práva*. 2. vyd. Praha: J. Otto, 1894, s. 321–322.

⁹ Tamtéž, s. 322; ZIMMERMANN, R., dílo cit. v pozn. č. 7, s. 424–426.

¹⁰ ZIMMERMANN, R., dílo cit. v pozn. č. 7, s. 419–420. Autor uvádí, že předchozí pokusy o interpretační sladění úplaty za mandát s jeho římským konceptem byly ve své podstatě vždy kamuflážní.

¹¹ Tamtéž, s. 421.

právník, Rudolf von Jhering (1818–1892). Avšak zatímco von Jhering pokládal interní a externí působení za dvě stránky téhož, teprve Laband je zcela osamostatnil.¹²

2. V této souvislosti se hovoří o „abstraktním principu“ (něm. *Abstraktionsprinzip*).¹³
3. Abstraktní princip (ve výše uvedeném smyslu) se spojuje s „germánským“ pojetím mandátu. V právních řádech kontinentálně evropského typu se však uplatňuje i mimo germánský okruh; zároveň však není výlučný (srov. „francouzské“ pojetí).¹⁴ Viz kapitolu V rubriku „Vztah k zastoupení“.

Vymezení rozsahu použití mandátu, tj. zda slouží k obstarání právního nebo i faktického jednání a zda v případě obstarání právního jednání zahrnuje zastoupení přímé nebo i nepřímé, nemá jediné řešení; ovlivněno je i tradicemi národního právního řádu, včetně tamějšího tradování systému smluv příkazního typu.

Angloamerické právo. V angloamerickém právu smluvní obstarání záležitosti jiného nemá základ srovnatelný s kontinentálním mandátem ani k takovému pojetí nesměřuje (v angloamerickém právu je základ fragmentární a vyvíjí se spontánně). To ovšem neznamená, že by byl mandát jako obecná smluvní konstrukce obstarání záležitosti jiného z pohledu tohoto právního systému nezajímavý; naopak, již starší angloamerická právní literatura nacházela v kontinentálně evropském mandátu přinejmenším zajímavý i užitečný referenční pojem.¹⁵

V. KOMPATIVNÍ POHLED NA MANDÁT

Úvod. Východisko mezinárodního srovnávání mandátů nacházíme v poznatku, že smluvní obstarání záležitosti jiného představuje z pohledu praktického života nepostradatelný instrument. Z toho vyplývá, že takový instrument (zpravidla však celou skupinu) musí znát všechny vyspělé právní řády; nikoli však, že by se všechny právní řády měly shodovat v jeho konkrétní „právní konstrukci“. Byť jen nastiněné srovnání reprezentativních právních řádů obojí potvrzuje. Ukazuje i to, že podstatné rozdíly v pojetí panují nejen mezi kontinentálně evropským a angloamerickým systémem, ale také uvnitř těchto systémů.

¹² VERHAGEN, H., MACGREGOR, L. Agency and representation. in SMITS, J., (ed) *Elgar Encyclopedia of Comparative Law*. 2nd ed. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar Publishing, 2012, s. 40.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž, s. 41–43.

¹⁵ Srov. např. STORY, J. *Commentaries on the law of bailments with illustrations from the civil law and foreign law*. London: John Richards & Co., 1893, s. 101–155 (*Chapter III: On mandates*).

Kritéria. Pro účely této příručky se srovnávací pohled na mandát omezí pouze na stručný nástin podle následujících kritérií:

- způsobu právní úpravy,
- vztahu k zastoupení,
- významu obstarání (právní jednání nebo i faktická činnost),
- úplatnosti.

Pozornost bude věnována vybraným evropským právním řádům, zpravidla francouzskému, rakouskému, německému, italskému, nizozemskému a ruskému; v menší míře pak i právu angloamerickému.

Způsob právní úpravy. V právních řádech kontinentálně evropského typu je mandát součástí tradičních civilních kodifikací (občanských zákoníků) ať již starších, nebo novějších. Systematické řešení je různé, ať jde o zařazení úpravy, nebo její vnitřní učlenění.

Úprava mandátu ve vybraných evropských občanských zákonících		
Časové zařazení kodifikace		
Stát: Kodex (rok přijetí)	Sídlo úpravy mandátní smlouvy Rozsah v článcích / paragrafech ¹⁶	Popř. členění této úpravy Rozsah v článcích / paragrafech
I. Kodifikace počátku 19. stol.		
Francie: <i>Code civil</i> (1804)	Kniha třetí titul XIII O mandátu (<i>Du mandat</i>)	Kapitola I O podstatě a formě mandátu (<i>De la nature et de la forme du mandat</i>) Čl. 1984 až 1990 Kapitola II O závazcích mandataře (<i>Des obligations du mandataire</i>) Čl. 1991 až 1997 Kapitola III O závazcích mandanta (<i>Des obligations du mandant</i>) Čl. 1998 až 2002 Kapitola IV O různých způsobech skončení mandátu (<i>Des différentes manières dont le mandat finit</i>) Čl. 2003 až 2010

¹⁶ Pokud není úprava dále členěna; pokud je, uvádí se rozsah v článcích / paragrafech až k dalšímu členění (tzn. v posledním sloupci).

Úprava mandátu ve vybraných evropských občanských zákonících		
Rakousko: <i>Allgemeine bürgerliches Gesetzbuch</i> (1811)	Oddíl druhý hlava dvacátá druhá O zmocnění a jiných druhích jednatelství (<i>Von der Bevollmächtigung und andern Arten der Geschäftsführung</i>) § 1002 až 1044	--- (Upravena je zmocňovací smlouva, zastoupení, a to i mimosmluvní, a nepřikázané jednatelství.)
II. Kodifikace přelomu 19. a 20. stol.		
Německo: <i>Bürgerliches Gesetzbuch</i> (1896)	Kniha 2 část 3 titul 12 podtitul 1 Mandátní smlouva (<i>Auftrag</i>) § 662 až 674	---
Švýcarsko: <i>Obligationen Recht / Droit des obligations / Diritto delle obbligazioni</i> (1911) ¹⁷	Část druhá titul třináctý O mandátu (<i>Der Auftrag/ Du mandat/ Del mandato</i>)	Hlava první O mandátu ve vlastním smyslu (<i>Der einfache Auftrag / Du mandat proprement dit / Del mandato propriamente detto</i>) Čl. 394 až 406 Hlava první bis O mandátu ke zprostředkování manželství nebo navázání partnerství (<i>Auftrag zur Ehe- oder zur Partnerschaftsvermittlung / Du mandat visant à la conclusion d'un mariage ou à l'établissement d'un partenariat / Del mandato di mediazione matrimoniale o di ricerca di partner</i>) Čl. 406a až 406h Hlava druhá O akreditivu (<i>Der Kreditbrief und der Kreditauftrag / De la lettre et de l'ordre de crédit / Della lettera di credito e del mandato di credito</i>) Čl. 407 až 411 Hlava třetí

¹⁷ Zákon z r. 1911 doplňuje jako část pátá občanský zákoník z r. 1907.

Úprava mandátu ve vybraných evropských občanských zákonících		
Švýcarsko: <i>Obligationen Recht / Droit des obligations / Diritto delle obbligazioni</i> (1911)	Část druhá titul třináctý O mandátu (<i>Der Auftrag/ Du mandat/ Del mandato</i>)	O zprostředkovatelské smlouvě (<i>Der Maklervertrag / Du courtage / Del contratto di mediazione</i>) Čl. 412 až 418 Hlava čtvrtá O smlouvě o obchodním zastoupení (<i>Der Agenturvertrag / Du contrat d'agence / Del contratto d'agenzia</i>) Čl. 418a až 418v
III. Pozdější kodifikace		
Itálie: <i>Codice civile</i> (1942)	Kniha čtvrtá titul III hlava IX O mandátu (<i>Del mandato</i>)	Oddíl I Obecná ustanovení (<i>Disposizioni generali</i>) Čl. 1703 až 1730 Oddíl II O komisi (<i>Della commissione</i>) Čl. 1731 až 1736 Oddíl III O zasilatelství (<i>Della spedizione</i>) Čl. 1737 až 1741
Nizozemsko: <i>Burgerlijk Wetboek</i> (1992) ¹⁸	Kniha 7 titul 7 oddíl 2 Mandát (<i>Lastgeving</i>) Čl. 414 až 424	---
Ruská federace: <i>Graždanskij kodeks</i> (1995) ¹⁹	Část druhá díl IV hlava 49 Mandát (<i>Poručenije</i>) Čl. 971 až 979	---

Právním řádům angloamerického typu civilní kodifikace vlastní nejsou. Poměry srovnatelné s mandátem jsou součástí právní úpravy zastoupení (*law of agency*).²⁰

Vztah k zastoupení. V právních řádech kontinentálně evropského typu zřetelně převážilo jasné pojmové oddělení mandátu ve smyslu „interního“ poměru mezi mandantem a mandatářem a zastoupení ve smyslu „externího“ vystupování mandatáře jako mandantova zástupce vůči třetím osobám. Nicméně (jak již bylo

¹⁸ Zákoník je přijímán po knihách. Uveden je rok přijetí (nikoli všech) částí knihy zabývajících se zvláštní částí smluvního práva.

¹⁹ Zákoník byl přijímán po částech. Uveden je rok přijetí části druhé, pokrývající zvláštní část závazkového práva.

²⁰ LANDO, O., BEALE, H., (eds.), dílo cit. v pozn. č. 2, s. 198.

uvedeno v kapitole IV, rubrice „Vývoj“) toto oddělení je výsledkem napříč právními řády nikoli zcela totožného vývoje.

Porovnání dosud účinných občanských zákoníků ukazuje, že ty nejstarší, konkrétně francouzský *Code civil* (1804) a rakouský *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* (1811), neoddělují mandát a zastoupení (příčinu je třeba hledat v jejich silném ovlivnění římskoprávní tradicí); to na rozdíl od zákoníků mladších.²¹

Porovnání národních přístupů potvrzuje již zmíněnou převahu pojmového oddělení mandátu, tj. původně „germánského“ pojetí mandátu. Setkáváme se s ním např. v právu švýcarském, nizozemském nebo ruském; s jeho silným vlivem pak i ve skandinávských zemích.²² Odlišné je francouzské pojetí mandátu, které mandát a zastoupení striktně neodděluje. Mandát v tomto pojetí působí interně i externě, v čemž lze spatřovat zajímavý průlom do zásady relativních účinků závazkových smluv. K francouzskému pojetí se však patří dodat, že je předmětem různých náhledů a projevuje se velkou pružností.²³ Zvláštní je pak italské pojetí, které rozlišuje mandát, jenž zahrnuje přímé zastoupení a který takové oprávnění nedává.²⁴

Ke vztahu národních kodifikací a národních přístupů je třeba dodat, že normativní text nelze chápat jako striktně limitující faktor právního myšlení. Jak ukazují příklady Rakouska či Belgie, právní řád s občanským zákoníkem náležejícím k civilním kodifikacím počátku 19. století a neoddělujícím mandát a zastoupení může k takovému oddělení dospět doktrinární interpretací.²⁵

O právních řádech angloamerického typu srovnávací literatura uvádí, že principiální oddělení mandátu a zastoupení se zde neuplatňuje.²⁶ Někdy však dodává, že z praktického hlediska rozdíl oproti převažujícímu kontinentálně evropskému pojetí není tak výrazný.²⁷

²¹ Tamtéž, s. 198–199.

²² Tamtéž.

²³ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. Díl 5, § 566–775. Praha: Linde, 1999, s. 14–16; VERHAGEN, H., MACGREGOR, L. Agency and representation. in SMITS, J., (ed.), dílo cit. v pozn. č. 12, s. 41–43.

²⁴ PELIKÁNOVÁ, I., dílo cit. v pozn. č. 23, s. 24; VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., et al., (eds.). *Draft Common Frame of Reference (DCFR): Outline Edition*. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). München: Sellier, 2009 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf, s. 2055–2056.

²⁵ GRAZIADEI, M., MATTEI, U., SMITH, S., (eds.). *Commercial trusts in European private law*. Cambridge: Cambridge university press, 2005, s. 51.

²⁶ LANDO, O., BEALE, H., (eds.), dílo cit. v pozn. č. 2, s. 198.

²⁷ VERHAGEN, H., MACGREGOR, L. in SMITS, J., (ed.), dílo cit. v pozn. č. 12, s. 41.

Význam obstarání. Jak již bylo uvedeno, rozsah použití mandátu, tzn., zda slouží k obstarání právního nebo i faktického jednání a zda obstarání právního jednání může spočívat v zastoupení přímém nebo i nepřímém, je výrazně ovlivněn tradicemi národního právního řádu, včetně tradování systému smluv příkazního typu, a jako takový je různými právními řády řešen různě.

V právních řádech kontinentálně evropského typu lze vyjít z vymezení mandátu v občanských zákonících.²⁸ Porovnání těchto úprav, pocházejících z různých období, pak ukazuje, že význam obstarání u mandátu nejenže je vymezen různě, ale ani nesleduje jednotný trend.²⁹

Francouzský *Code civil* upravuje mandát (*mandat*) jako smlouvu, kterou se jedna strana zavazuje obstarat právní jednání jménem druhé strany (čl. 1984). Smlouva se tedy vztahuje k právnímu jednání (*acte le quel*). Jejich obstarání se formulačně omezuje na zastoupení přímé,³⁰ francouzská judikatura však připustila mandát také k zastoupení nepřímému.³¹

Rakouským *Allgemeine bürgerliches Gesetzbuch* je uplatnění zmocňovací smlouvy (*Bevollmächtigungsvertrag*) formulačně omezeno (§ 1002) podobně jako francouzským zákoníkem. Smlouva se vztahuje na právní jednání (zákoník sice výslovně nehovoří o právním jednání, ale o smlouvě, nicméně jeho výklad, a to i soudní, je širší); faktické jednání podléhá úpravě dané služby.³² Obstarání právního jednání se na základě této smlouvy děje zpravidla zastoupením přímým; nepřímé zastoupení však není striktně vyloučeno.³³

Německý *Bürgerliches Gesetzbuch* vymezuje mandátní smlouvu (*Auftrag*) výrazně obecněji (§ 662). Smlouvou se mezi stranami sjednává obstarání záležitosti, přičemž může jít o jednání právní, ale i faktické;³⁴ v případě úplatného obstarání záležitosti však judikatura vyžaduje, aby mělo „hospodářskou povahu“.³⁵ Jde-li o obstarání právního jednání, mandátní smlouva umožňuje zastoupení přímé i nepřímé.³⁶

²⁸ Zákoníky jsou řazeny chronologicky.

²⁹ Proto jsou zákoníky uvedeny jednotlivě, a nikoli ve skupinách.

³⁰ Smluvním základem nepřímého zastoupení je ve Francii především komisionářská smlouva podle knihy I titulu III kapitoly I obchodního zákoníku (*Code de commerce*).

³¹ PELIKÁNOVÁ, I., dílo cit. v pozn. č. 23, s. 15–16.

³² VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., et al., (eds.), dílo cit. v pozn. č. 24, s. 2057.

³³ Tamtéž, s. 2053.

³⁴ Tamtéž, s. 2050.

³⁵ MARKESINIS, B., UNBERTH, H., JOHNSTON, A. *The German Law of Contract: A Comparative Treatise*. Oxford: Hart Publishing, 2006, s. 159.

³⁶ VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., et al., (eds.), dílo cit. v pozn. č. 24, s. 2054.

Švýcarský *Obligationenrecht* / *Code des obligations* / *Codice delle obbligazioni* přistoupil k mandátu (něm. *Auftrag*, fr. *mandat*, it. *mandato*) rovněž obecně (čl. 394), a to ještě zřetelněji než německý kodex. Provedení mandátu může spočívat v obstarání záležitosti (něm. *Geschäft*, fr. *affaire*, it. *affare*) nebo poskytnutí služby (něm. *Dienst*, fr. *service*, it. *servizio*), tedy v jednání právním i faktickém; jednání právní pak pokrývá variantu přímého i nepřímého zastoupení.³⁷

Italský *Codice civile* definuje mandát jako smlouvu o obstarání právního jednání (*atto giuridico*) na účet jiného (čl. 1703). Mandát tedy omezuje na obstarání právního jednání čili zastoupení. Zastoupení může být již z formulace přímé i nepřímé.³⁸

Nizozemský *Burgerlijk Wetboek* upravuje mandát (*lastgeving*) jako zvláštní případ služeb (*odpracht*). Mandát v pojetí nizozemského práva slouží opět k obstarání právního jednání čili zastoupení (čl. 7:414 odst. 1), a to výslovně jak přímého, tak nepřímého (odst. 2 cit. čl.).³⁹

Ruský *Graždanskij kodeks* zaměřil mandátní smlouvu (*dogovor poručenija*) úzce na obstarání právního jednání (*juridičeskoje dějstvije*)⁴⁰ jménem a na účet mandanta, tedy pouze na přímé zastoupení (čl. 971). Právě tato úprava – jako nejmladší mezi srovnávanými – nejlépe dokládá, že vymezení rozsahu obstarání u mandátu nepodléhá jednotnému trendu.

V právních řádech angloamerického typu, jak již bylo řečeno, jsou poměry srovnatelné s mandátem součástí právní úpravy zastoupení (*law of agency*). Tato úprava je široká a různorodá; zahrnuje tak různé druhy zastoupení,⁴¹ ale i obstarání faktického jednání.⁴²

Úplatnost. Úplatnost mandátu ve smyslu přípustnosti ujednání úplaty po korekci prakticky neudržitelného římského pojetí mandátu jako bezúplatného nemá jako kritérium srovnání již smysl; úplatný mandát je (alespoň) připouštěn všeobecně.

³⁷ PELIKÁNOVÁ, I., dílo cit. v pozn. č. 23, s. 21.

³⁸ Tamtéž, s. 24; VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., et al., (eds.), dílo cit. v pozn. č. 24, s. 2055.

³⁹ BUSCH, D. in BUSCH, D., et al., (ed). *The Principles of European Contract Law and Dutch Law: A Commentary*. The Hague: Wolters Kluwer, 2002, s. 136–138; VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., dílo cit. v pozn. č. 24, s. 2051, 2056.

⁴⁰ V literatuře se potom setkáváme s definováním této smlouvy jako smlouvy o zastoupení (rus. *dogovor o predstavitel'stve*). Srov. např. GONČAROV, A. A., MASLOVA, A. B. *Graždanskoe pravo (časti Obščaja i Osobennaja): kurs lekcij*. Moskva: Wolters Kluwer Russia, 2010, s. 374.

⁴¹ VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., et al., (eds.), dílo cit. v pozn. č. 24, s. 2049.

⁴² Tamtéž, s. 2057.

Srovnávat lze až pomocí subtilnějších kritérií jako např. presumpce (bez)úplatnosti mandátu. Toto kritérium názorně ukazuje postupnou revizi římskoprávního pojetí. Např. francouzský *Code civil* z počátku 19. století vychází z presumpce bezúplatnosti mandátu (srov. čl. 1986, podle něhož je mandát bezúplatný, ledaže je ujednáno jinak); o století mladší švýcarské *Obligationenrecht / Droit des obligations / Diritto delle obbligazioni* úplatnost mandátu podmiňuje dohodou, alternativně ale i zvyklostí (čl. 394 odst. 3); poválečný nizozemský *Burgerlijk Wetboek* pro případy profesionálních mandatářů klade presumpci úplatnosti (čl. 7:405).

VI. MANDÁT V KONTEXTU EUROPEIZACE SOUKROMÉHO PRÁVA

Úvod. Rostoucí význam fenoménu europeizace soukromého práva se odráží i v mnohosti jeho významů. Tento oddíl se bude zabývat dvěma z nich, a to:

- vlivem práva EU na příkaz (viz rubriku „Právo EU“) a
- projekty srovnávacího soukromoprávního studia s (bezprostředním) významem pro příkaz (viz rubriku „Studijní projekty“ a následující rubriky).

Právo EU. Právo EU představuje tzv. regulativní metodu europeizace soukromého práva. V této oblasti nenacházíme úpravu zaměřenou výslovně na mandát; na mandát však dopadají obecněji zaměřené úpravy.

V případě, že je mandátní smlouva uzavřena jako spotřebitelská, je třeba použít prameny spotřebitelského práva. Jeho směrniceová úprava, zejména např. směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU o právech spotřebitelů, se použije při tzv. eurokonformním výkladu národní transpoziční legislativy.

V případě, že se jedná o mandát v kolizi právních řádů, je k přímému použití nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

Studijní projekty. Studijní projekty reprezentují tzv. neregulativní metody europeizace. Z těchto projektů na poli soukromého, zejména smluvního, práva stojí za pozornost především ty, které zobecňují dosažené poznatky v podobě „základních principů“. Praktický význam (a zejména význam pro smluvní praxi) těchto dokumentů může spočívat v jejich použití:

- jako subsidiárního zdroje argumentů při řešení sporných otázek nebo i
- jako zdroje inspirace při koncipování smluv (při nedostatku tuzemské úpravy, popř. i při odchýlení se od jejich dispozitivních ustanovení).

Konkrétně je třeba uvést Principy evropského smluvního práva (PECL) Komise pro evropské smluvní právo,⁴³ Návrh společného referenčního rámce (DCFR) Studijní skupiny k evropskému občanskému zákoníku a tzv. *Acquis Group*⁴⁴ a Evropský smluvní zákoník (ECC) Akademie evropských privatistů.⁴⁵ Z nich obsahuje specifická ustanovení o mandátu DCFR; PECL se věnují pouze obecné části smluvního práva, ECC zahrnuje i zvláštní část, ustanovení o mandátní smlouvě však zatím nebyla publikována.

Mandátní smlouva v DCFR a podobných textech. Mandátní smlouva patří ke smluvním typům, pro které Studijní skupina k evropskému občanskému zákoníku a tzv. *Acquis Group* formulovaly ucelený soubor pravidel. Patří se upozornit, že tato pravidla existují v několika podobných, ne však totožných verzích (mladší verze reflektuje posun v diskuzi srovnávacích poznatků). Publikována byla v *Draft Common Frame of Reference (DCFR): Interim Outline Edition (2008)*,⁴⁶ v *Draft Common Frame of Reference (DCFR): Outline Edition (2009)*,⁴⁷ v *Draft Common Frame of Reference (DCFR): Full Edition (2009)*⁴⁸ a v *Principles of European Law: Mandate contracts (PEL MC, 2013)*.⁴⁹ Tato příručka se dále věnuje pravidlům v *Draft Common Frame of Reference (DCFR): Outline Edition (2009*, dále jen „DCFR“), a to s přihlédnutím k jejich pozdější publikaci s komentářem a komparativními poznámkami.⁵⁰

⁴³ *The Commission on European Contract Law* [online]. [Cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/>.

⁴⁴ *The Study Group on a European Civil Code* [online]. [Cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.sgecc.net/>; *The European Research Group on Existing EC Private Law (Acquis Group)* [online]. Dostupné z: <http://www.acquis-group.org/>.

⁴⁵ *L'Académie des Privatistes Européens* [online]. [Cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://www.eurcontrats.eu/site2/>.

⁴⁶ VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., et al., (eds.). *Draft Common Frame of Reference (DCFR): Interim Outline Edition*. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). München: Sellier, 2008.

⁴⁷ VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., et al., (eds.). *Draft Common Frame of Reference (DCFR): Outline Edition*. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). München: Sellier, 2009.

⁴⁸ VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., et al., (eds.). *Draft Common Frame of Reference (DCFR): Full Edition*. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). München: Sellier, 2009.

⁴⁹ LOOS, M., BUENOZ DÍAZ, O. *Principles of European Law: Mandate Contracts (PEL MC)*. München: Sellier-European Law Publishers, 2013. Oxford: OUP, 2013.

⁵⁰ VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., et al., (eds.), dílo cit. v pozn. č. 24, s. 2044–2295. Odkazuje se na text publikovaný na: http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf.

Terminologie DCFR. DCFR vznikl na základě srovnávání evropských právních řádů, a to nejen kontinentálního, ale také angloamerického typu; jeho autoři se tak museli vypořádat s nestejným pojmoslovím (spojeným s nestejnými významy) a dále jeho vhodným promítnutím do anglického textu (jazykem DCFR je primárně angličtina). Náročnost terminologického problému se zřetelně ukazuje také u mandátní smlouvy.

Předmětné smlouvy DCFR označuje jako *mandate contracts*. Zvolené označení vyjadřuje navázání na kontinentálně evropskou tradici; ne však její převzetí, to je pouze částečné (blíže viz rubriku „Pojetí mandátních smluv v DCFR“).⁵¹

Poznámka

Od mandátních smluv (*mandate contracts*) DCFR odlišuje mandát (*mandate*) ve významu oprávnění a instrukcí k obstarání záležitosti druhé strany, a to ve znění případných jejich pozdějších pokynů.

Pro smluvní strany DCFR volí označení *agent* a *principal*, nikoli *mandatary* a *mandator*. Obecnější pojmenování má lépe odpovídat širokému pojetí mandátních smluv v DCFR (blíže viz rubriku „Pojetí mandátních smluv v DCFR“).⁵²

Poznámka

Zajímavé je, jak se širší pojetí *mandate contracts* v DCFR oproti mandátu v kontinentálně evropské tradici projevilo na využití latinské terminologie. Tvůrci pravidel tuto terminologii využili k označení smluv samotných; ne již smluvních stran. V tomto přístupu lze spatřovat snahu o sladění požadavků navázat pravidla DCFR na kontinentálně evropskou tradici a zároveň tuto návaznost zpružnit. Pravidla DCFR tak dávají najevo, že z tradice vycházejí, zároveň však na ní nelpí.

Tento oddíl se při výkladu pravidel DCFR přidržuje civilistické tradice jak při označení smlouvy, tak i jejích stran; zároveň ovšem zohledňuje, popř. vysvětluje, specifické pojetí DCFR.⁵³

⁵¹ SLAKOPER, Z., dílo cit. v pozn. č. 3, s. 5–9.

⁵² Srov. např. VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., et al., (eds.), dílo cit. v pozn. č. 24, s. 2045.

⁵³ Tento přístup (který nelze pokládat za jediný možný a z některých hledisek ani za nejvhodnější) je veden požadavky pokud možno jednoduchého vyjadřování. Zároveň z něho má být zřejmá paralela k tuzemské právní úpravě; že jde pouze o paralelu, a nikoli shodné pojetí, pak vyjadřuje preference výrazů cizího původu (mandátní smlouva, mandát, mandatář, mandant atd.) před výrazy aktuální české úpravy (příkazní smlouva, příkaz, příkazník, příkazce).

Struktura pravidel o mandátních smlouvách v DCFR. Pravidla o mandátních smlouvách jsou zařazena do knihy (*book*) IV „Jednotlivé smlouvy a práva a povinnosti z nich vznikající“ („*Specific contracts and the rights and obligations arising from them*“) jako část D „Mandátní smlouvy“ („*Mandate contracts*“). Text je strukturován do sedmi kapitol (*chapters*), případně dále do oddílů (*sections*); uspořádání zřetelně sleduje logiku průběhu mandátního vztahu.⁵⁴

Struktura knihy IV části D DCFR Mandátní smlouvy (<i>Mandate contracts</i>)		
Kapitola / oddíl	Název	Rozsah v člancích
Kapitola 1	Obecná ustanovení (<i>General provisions</i>)	Čl. IV.D.-1:101 až IV.D.-1:105
Kapitola 2	Hlavní povinnosti mandanta (<i>Main obligations of the principal</i>)	Čl. IV.D.-2:101 až IV.D.-2:103
Kapitola 3	Plnění mandátu mandatářem (<i>Performance by the agent</i>)	
Oddíl 1	Hlavní povinnosti mandatáře (<i>Main obligations of agent</i>)	Čl. IV.D.-3:101 až IV.D.-3:103
Oddíl 2	Následky překročení mandátu (<i>Consequences of acting beyond mandate</i>)	Čl. IV.D.-3:201 a IV.D.-3:202
Oddíl 3	Pravidlo neexkluzivity mandátu (<i>Mandate normally not exclusive</i>)	Čl. IV.D.-3:301 a IV.D.-3:302
Oddíl 4	Informační povinnosti vůči mandantovi (<i>Obligation to inform principal</i>)	Čl. IV.D.-3:401 až IV.D.-3:403
Kapitola 4	Pokyny a změny (<i>Directions and changes</i>)	
Oddíl 1	Pokyny (<i>Directions</i>)	Čl. IV.D.-4:101 až IV.D.-4:104
Oddíl 2	Změny mandátní smlouvy (<i>Changes of the mandate contract</i>)	Čl. IV.D.-4:201
Kapitola 5	Střet zájmů (<i>Conflicts of interests</i>)	Čl. IV.D.-5:101 a IV.D.-5:102
Kapitola 6	Zánik závazku jednostranně mimo případů neplnění (<i>Termination by notice other than for non-performance</i>)	Čl. IV.D.-6:101 až IV.D.-6:105
Kapitola 7	Zánik závazku z jiných důvodů (<i>Other grounds for termination</i>)	Čl. IV.D.-7:101 až IV.D.-7:103

⁵⁴ JURČOVÁ, M. in JANČO, M., JURČOVÁ, M., NOVOTNÁ, M. a kol. *Európske súkromné právo*. Bratislava: EUROIURIS – Európske právne centrum, 2012, s. 405.

Pojetí mandátních smluv v DCFR. Vymezení mandátních smluv (angl. *mandate contracts*) je součástí čl. IV.D.-1:101. Podle odstavce (1) jde o „smlouvy nebo jiné právní transakce, kterými je jedna osoba, mandatář, oprávněna a instruována druhou osobou, mandantem:

- (a) uzavřít smlouvu mezi mandantem a třetí osobou nebo jinak přímo ovlivnit právní postavení mandanta ve vztahu ke třetí osobě,
- (b) uzavřít smlouvu se třetí osobou nebo provést jinou právní transakci vůči třetí osobě na účet mandanta, přičemž stranou takové transakce je mandatář, a nikoli mandant, nebo
- (c) podniknout kroky, které mají vést k uzavření smlouvy mezi mandantem a třetí osobou nebo toto usnadnit, nebo provést jinou právní transakci ovlivňující právní postavení mandanta ve vztahu ke třetí osobě.⁵⁵

Z tohoto výchozího vymezení (rozvedeného pak dalšími odstavci) vyplývá, že mandátní smlouvy zahrnují:

- (z hlediska mandátního titulu) nejen smlouvy, ale i jiné právní transakce [jinými slovy spojení „mandátní smlouvy“ je třeba číst jako účelovou zkratku, srov. IV.D.-1:101 odst. (1) návěti DCFR],
- (z hlediska mandátního principu) tři situace, a to přímé zastoupení (*direct representation*), nepřímé zastoupení (*indirect representation*) a zprostředkování (*negotiation and intermediation*).⁵⁶

Ve srovnání s českým právem lze tedy předně konstatovat účelové rozšíření „smlouvy“. V případech, kdy se jedná vskutku o smlouvy, lze je charakterizovat jako stojící „na půli cesty“ mezi příkazní smlouvou jako jedním smluvním typem podle občanského zákoníku a smlouvami příkazního typu jako skupinou smluvních typů vymezenou v občanském zákoníku. Mandát v pojetí DCFR na jedné straně zahrnuje například i zprostředkování (v českém, ale i mnoha dalších právních řádech upravené samostatně); na druhé straně DCFR odděleně od mandátu upravuje například obchodní zastoupení (jako český i jiné právní řády).

⁵⁵ V angl. znění: „*This Part of Book IV applies to contracts and other juridical acts under which a person, the agent, is authorised and instructed (mandated) by another person, the principal:*

- (a) *to conclude a contract between the principal and a third party or otherwise directly affect the legal position of the principal in relation to a third party;*
- (b) *to conclude a contract with a third party, or do another juridical act in relation to a third party, on behalf of the principal but in such a way that the agent and not the principal is a party to the contract or other juridical act; or*
- (c) *to take steps which are meant to lead to, or facilitate, the conclusion of a contract between the principal and a third party or the doing of another juridical act which would affect the legal position of the principal in relation to a third party.*“

⁵⁶ VON BAR, Ch., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., et al., (eds.), dílo cit. v pozn. č. 24, s. 2044–2045.

Rysy mandátních smluv v DCFR. Z úvodního čl. IV.D.-1:101, a to odstavce (1) i dalších, lze pak dovodit konkrétní rysy mandátních smluv:

- Předmětem mandátu je obstarání právní záležitosti [může jít o uzavření smlouvy, ale například i přijetí plnění – DCFR obecně užívá obecný pojem transakce (*transaction*)]; obstarání pouze faktických činností není vyloučeno výslovně, ale přece dosti zřetelně, jednak opakovaným zdůrazněním právní povahy obstarávané záležitosti [čl. IV.D.-1:101 odst. (1)], jednak od mandátu oddělenými a relativně široce koncipovanými pravidly pro smlouvy o službách (*contracts for services*) v knize IV části C. (Ke vztahu mandátu a služeb viz ještě rubriku „Použití pravidel DCFR o mandátních smlouvách“.)
- Mandát je jako interní vztah mandanta a mandatáře přísně oddělen od zastoupení, kdy zástupce vystupuje externě, tj. vůči třetí osobě [čl. IV.D.-1:101 odst. (4)]; zastoupení je v DCFR pojednáno odděleně, a to v knize II kapitole 6.
- Obstarání může mít povahu zastoupení přímého, ale i nepřímého [čl. IV.D.-1:101 odst. (1), (2)]; zde si literatura povšimla, že pro případ nepřímého zastoupení kniha IV část D nevěnuje bližší pozornost převedení účinků právního jednání a obstarávanou stranu.⁵⁷
- Obstarání může mít i povahu pouhého zprostředkování, kdy mandatář umožní nebo pouze usnadní uzavření smlouvy mezi mandantem a třetí osobou [čl. IV.D.-1:101 odst. (1) písm. (c)].
- Obstarání může být úplatné i bezúplatné. Pravidla jsou stanovena primárně pro úplatné; na bezúplatné se použijí přiměřeně [čl. IV.D.-1:101 odst. (3)].

Ve srovnání s českým právem se vedle již uvedených rozdílů (viz rubriku „Pojetí mandátních smluv v DCFR“) ukazují další; zejména užší chápání obstarávaných záležitostí jako právních (české pojetí příkazu zahrnuje i obstarání faktickou činností) nebo chápání obstarání primárně jako úplatného (česká úprava – stejně jako zahraniční úpravy – opustila tradiční obligatorní bezúplatnost, úplatnou variantu však toliko připouští a obecně ji neklade jako primární^{58,59}). Naopak shoda mezi pojetím mandátních smluv v DCFR a příkazu v českém občanském zákoníku panuje v jasném pojmovém oddělení mandátního vztahu a zastoupení.

⁵⁷ SLAKOPER, Z., dílo cit. v pozn. č. 3, s. 12.

⁵⁸ Jinými slovy, DCFR se oproti tradiční obligatorní bezúplatnosti posouvá oproti českému právu dále. Výraznější posun se vysvětluje většími ohledy DCFR k obchodní praxi; právě tento segment soukromoprávních poměrů je patrně nejdůležitějším nositelem europeizačních tendencí.

⁵⁹ Obecně nikoli, zvláště ano – a to v případě obstarání záležitosti v rámci podnikání příkazníka.

Použití pravidel DCFR o mandátních smlouvách. Část řešení použití pravidel DCFR o mandátních smlouvách je v této příručce chápána spíše jako součást vymezení mandátních smluv samotných a v souladu s tím vyložena výše (v rubrikách „Pojetí mandátních smluv v DCFR“ nebo „Rysy mandátních smluv v DCFR“). Zbývající část – odpovídající užšímu chápání řešení použití pravidel DCFR o mandátních smlouvách v této příručce – pak spočívá na ustanoveních, podle nichž se tato pravidla:

- použijí přiměřeně („*with appropriate adaptations*“) i v případě, kdy mandatář je pouze oprávněn, nikoli povinen obstarat záležitost mandanta [IV.D.-1:101 odst. (2)] nebo kdy mandant za obstarání záležitosti neplatí [IV.D.-1:101 odst. (3)],
- použijí přednostně („*primarily*“) i v případech kombinace mandátu a služeb [IV.D.-1:101 odst. (5)],
- nepoužijí na poměry mezi mandantem a třetí osobou nebo mandatářem a třetí osobou [IV.D.-1:101 odst. (4)] ani na smlouvy v oblasti investičních služeb a investičních činností ve smyslu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/39/ES o trzích finančních nástrojů, o změně směrnice Rady 85/611/EHS a 93/6/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES a o zrušení směrnice Rady 93/22/EHS, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Nástin pravidel DCFR o mandátních smlouvách. Z pravidel knihy IV části D DCFR byla již věnována pozornost těm, která určují pojetí zde upravených mandátních smluv; celkový obsah pravidel bude podán pouze ve stručném nástinu.

Celkovou charakteristiku knihy IV části D DCFR určuje pojetí příkazních smluv, které slouží k obstarání právních záležitostí; v tomto rámci však mohou být základem přímého zastoupení, nepřímého zastoupení, jakož i zprostředkování. K obstarání faktické činnosti podle DCFR slouží smlouvy o službách; mandátní smlouva jen v případech kombinace s obstaráním právní záležitosti. DCFR vychází z představy mandátu prováděného primárně v zájmu mandanta profesionálním mandatářem. S tímto východiskem formuluje pravidla, kterými by se strany podle rozumných předpokladů řídily; přitom akcentuje mj. komunikaci a kooperaci stran za účelem naplnění mandátu.⁶⁰

Charakteristika knihy IV části D DCFR po jednotlivých kapitolách v případě kapitoly 1 („Obecná ustanovení“) spočívá ve vymezení mandátních smluv a rozsahu použití této části DCFR (čl. IV.D.-1:101) a výkladu dalších klíčových pojmů (čl. IV.D.-1:102). Mandátní smlouvy mohou být uzavřeny na dobu určitou, na dobu neurčitou nebo ke splnění určitého úkolu (čl. IV.D.-1:103). Výchozím

⁶⁰ LOOS, M., BUENOZ DÍAZ, O., dílo cit. v pozn. č. 49, s. 113. Uvedené platí pro PEL MC; stejně tak ale může být vztaheno na DCFR, knihu IV část D.

pravidlem je odvolatelnost mandátu; zvláštní pravidla jsou formulována pro neodvolatelný mandát (IV.D.-1:104 a IV.D.-1:105).

Kapitola 2 („Hlavní povinnosti mandanta“) předně formuluje mandantovu povinnost spolupráce, spočívající v podávání informací a udílení pokynů (IV.D.-2:101). Dále se zabývá cenou obstarání (IV.D.-2:102) a jeho náklady (IV.D.-2:103). Úprava ceny obstarání vychází z presumpce úplatnosti. O nákladech obstarání se v případě úplatného mandátu presumuje, že jsou kalkulovány v ceně.

Kapitola 3 („Plnění mandátu mandatářem“) vytyká, popř. rozvádí, základní povinnosti mandatáře při plnění mandátu, totiž povinnosti jednat v souladu s mandátem (tzn. i v jeho mezích) (čl. VI.D.-3:101), v zájmu mandanta (čl. VI.D.-3:102) a konečně s péčí a odborností (čl. VI.D.-3:103). V návaznosti na tyto principy se zabývá následky vykročení z mandátu (čl. VI.D.-3:201 až VI.D.-3:202), dále formuluje zásadu neexkluzivity mandátu (čl. VI.D.-3:301) a v souvislosti s ní se dotýká také poddodavatelských vztahů (čl. VI.D.-3:302) a konečně vymezuje informační a související povinnosti ve vztahu k mandantovi (čl. VI.D.-3:401 až čl. VI.D.-3:403).

Kapitola 4 („Pokyny a změny“) obsahuje dosti podrobná pravidla o pokynech dávaných mandantem mandatáři (čl. VI.D.-4:101 až VI.D.-4:104) a také o zvláštních případech změn mandátní smlouvy (čl. VI.D.-4:201). Udělování pokynů je obecně oprávněním mandanta; může však být i jeho povinností, a to ve vymezených případech vyžádání pokynu mandatářem [srov. též čl. VI.D.-2:101 písm. (b)]. Zvláštní případy změn mandátní smlouvy mohou spočívat ve změně mandátu mandantem nebo neodvolání pokynu mandantem přes mandatářovo varování; smyslem zvláštních pravidel je ochrana mandatáře.

Kapitola 5 („Střet zájmů“) obecně zakazuje, aby v případě, kdy je předmětem mandátu uzavření smlouvy, uzavřel tuto smlouvu s mandantem mandatář (*self-contracting*, čl. VI.D.-5:101) nebo mandatář jednal také za jinou stranu (*double mandate*, čl. VI.D.-5:102). Z obecného zákazu pak připouští výjimky.

Kapitoly 6 („Zánik závazku jednostranně mimo případů neplnění“) a 7 („Zánik závazku z jiných důvodů“) obsahují podrobná zvláštní pravidla zániku mandátního vztahu (zvláštní oproti obecným pravidlům zániku závazkových vztahů). Kapitola 6 pojednává o ukončení mandátního vztahu (jednostranným) oznámením druhé straně [čl. VI.D.-6:101 odst. (1)]; vychází ze zásady, že mandant i mandatář mohou vztah ukončit oznámením druhé straně kdykoli, ať je pro to dán zvlášť ujednaný nebo stanovený důvod, nebo ne; to platí i v případě neplnění mandátu (slova „mimo případů neplnění“ v nadpisu kapitoly znamenají pouze tolik, že takové případy nejsou v kapitole zvláště upraveny, nikoli že z ní jsou vyňaty). Kapitola 7 stanoví pravidla pro případy splnění příkazu k uzavření smlouvy (čl. VI.D.-7:101) a smrti některé ze stran příkazního závazku (čl. VI.D.-7:102 a čl. VI.D.-7:103).